

ГОДИНА VI.

ПОЗОР ИШТЕ.

БРОЈ 34.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позорингу примио да разшиље овај лист.

ЛЕВА И ДЕСНА РУКА У ГЛУМЦА.

Моји ђаци питали су ме: „Како ви мислите о употреби леве и десне руке? Држите ли ви, да је то навика, што се чешће употребљује десна рука, или да то бива из неког унутарњег органичког узрока?“

Премда сам још одавна био са собом на чисто о томе, ипак сам хтео да то и знагствено разложим. После многог проучавања најзнаменитијих знагствених дела нашао сам најпосле овај резултат:

„Ако хоћемо (вели професор Шарл Бел у својој знатној расправи: „Човечија рука и њезине особине“) да смо у пословима свакидашњег живота окретни и свагда спремни, онда се очевидно не морамо никад премишљати, којом ћемо руком што почети, или којом ћемо ногом прво крочити; а ми о томе нисмо се никад ни сумњали. Је ли то научено или је та брза одлучност природни дар? Ваља имати на уму, да цела десна страна тела има предност над левом, и да је лева не само у погледу мускулозне снаге него и по целом склопу свом слабија. На десној страни су сви органи за кретање јаче развијени, а о томе се можемо уверити мерењем. То нам могу посведочити и кројачи и ципелари. Може се, истина, рећи, да је то отуда, што се десна рука више вежба; али та особина пренесева је и на склоп тела, и леви удови чешће пате од болести, него десни. Код оперних играча видимо, да се најтежи комади изводе десном ногом. На тек при учењу и вежбању у игри види се још јасније, да је лева нога по природи слабија: играчи, на име, морају два пут толико да вежбају леву ногу колико десну, да им не би кварила складности на јавној представи; јер ако то не учине, онда ће десна одржати превагу над левом, а то не ће бити грациозно. Ако идемо за ким, то ћемо ретко код кога приметити једнако кретање тела, па ако успазимо на леву ногу, не ће нам се измаћи из

вида, да се њоме не ступа тако чврсто као десном, да прсти на њојзи нису тако размакнути као на десној. Чудновати створ женског тела, као и то, што код њих еластичност корака више зависи од покрета у ножним зглавцима него у бедрима, чини, да код њих слабост леве ноге још већма упада у очи. Ни један дечак не скаче на левој нози, ако иначе није шуваклија. Коњавик и јахач меће леву ногу у зенгију и скаче с десне доле. Све је у обичном животу уређено према десној руци, тако н. пр. завртаљка и сврдао, и ми морамо доста мислити, да то није тек случајно тако, него да је то удешено према природној особини тела. Шуваклија осећа то јако, кад отвара собна врата или ножић. У кратко, предност десне руке није постала навиком, него је то природно уређење ради очевидне цели; а та особина не зависи ни од артерија у руци, јер је она исто тако својствена десној нози, као и десној руди.“

Толико чувени писац.

Што он овде вели, важи наравно само о човеку; а од човека, као уметника, захтевамо ми друго што, а те захтеве спомиње и Шарл Бел. Па као што је рекао за играче, да леву ногу вежбају два пут толико колико десну, тако и ми морамо овде поставити услов, да се обе руке тако извезбају и дотерају, да се лева рука према левој страни може употребити, а десна према десној страни. Није слободно чинити кретање руком изнад тела, као и десном руком на леву страну и обратно. Одмах се познаје невешт глумца, кад му лева рука стоји мирно, или је веома мало креће, а овамо му десна никад не мирује. Па ипак наилазимо на ту погрешку у знатнијих приказивача.

Али има што се на позорници, као и у животу, извршује само десном руком, као н. пр. за-

клетва, руковање и све што спада овамо. Све се то мора, ма стојао човек лево или десно на позорници, чинити десном руком; ако се пак предузима какав чин, где је све једно употребила се десна или лева рука, ту се онда мора при кретању на лево употребити лева, а при кретању на десно увек десна рука. Овамо спада и, пр. рукољуб. Кад стоји женска с леве стране од мушкарца, то се овај да лако навести да руку те жевске ухвати десном место левом руком. — а то онда изгледа неспретно и није ни мало

лепо! Исто се тако радо служимо десном руком кад што хоћемо с леве стране да узмемо, или да дајемо. А то је са свим погрешно.

Али не само за позорницу, и за живот је пушно, да обадве руке на једнако извежбамо. Премда у животу немамо увек публику пред собом, ипак је у друштву имамо око себе, и веома је неспретно, и ни мало не стоји лепо, кад седећи за столом узимамо шољу теја, или друго што са леве нам стране — десном руком.

По О. Гутману.

—o—

Ш Ш С Т Ш Ђ Ш.

шој етои СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.
 („Социјалне демократе“, шаљива игра у три чина, по Гирнтовој новели: „Die Socialdemokraten.“) — (Свршетак).

Но сликару Рексу (г. Ружић), који је са својим ремедијом тако насео био, у толико је било лакше сносити тај „пех“, што га је делио са својим добрим познаником, сликарком Вајсенборном. И уз овога се, пошто је и њега Рекс Кеглу као социјалног демократу приказао, овај последњи „као нијавина упио“. По то овога као да није баш грозно туширало; њега су чарл леве професорке са свим за заузеле биле. Он се повери Рексу, овај му обећа, да ће му на руци бити, да професорци своје осећаје може рећи. Рекс је наиме узео на себе мисију, да дотле професорчину сестру забавља, докле би Вајсенборн код професорке до речи могао доћи. Но наједаред нам се из Рекса изчаури неколегијалан, негалатан човек. Неколегијалан био је у толико, што није ни обећању свом делао, него се брже боље пред професорком о свему излауно, а овој опет Вајсенборнова наклоност према њој, осим тога што би је навела на прекршај седме заповести, још јој и с тога није годила, што би иста покварила све планове, које је она у тишини тако дивно била сковала, и који су се базирали на мождањем браку између Вајсенборна и њене сестре Олге. Негалатан је био Рекс према своме познанику у придевању епитета. Једном му је приликом дао тако крупно име, да се човек заиста мора чудити јагњевој нарави Вајсенборна, који се на ту реч задовољио са невестицом, а није дигао парницу због увређене части. Већ је то друго што код порезника. Он је она епитета, којима га је „фрау Хене“ (гђа Ружићка) немилеце частила, већ морао и зато примити, што су иста текла из уста једног члана нежнијега пола. Но онај епитет, што га је Рекс Вајсенборну придружио, имао је и своје добре стране. Вајсенборн њиме, као ладним тушем поливен, кренуо се са странцутице, којом је пошао, на се вратио на прави пут, на пут к срцу професоричине сестре Олге. На тај исти пут је дотле Рекс посуо мало трња, али Вајсенборн је ипак, ма и са мало раскрваљеним табанима, приспео до цели, до срца Олгиног — не до срца, јер то је већ давно његово било, него до руке Олгине. Кегл је међу

тим, увидивши да му „бешвихтунг“ не носи плода, окренуо био друге ните према социјалним демократама, који су дотле у индигнираној расрђеној удовици Хени добили прираштаја, који баш није био за презирање. Полицајни саветник Шел (г. Зорић) сазнавши, да је тај развикани социјални демократа, Рекс, кога је он познавао, извукао је јадног Кегла из заблуде и таме, у коју се сиромаш и нехотице сурвао био, те тако цела забуна не донесе штете ни тобожњим социјалним демократама, ни професору, ни професорци, ни њеној сестри, само што доведе до „разлома“ између дотадашњих добрих пријатеља: порезника и удовице.

Живост дијалога већ смо напоменули; иста је и појединим сценама и целини радње необичне дражи давала. Она је јелина и помогла, да се при развијању програма социјално-демократске секте од стране Рекса — овоме се да богме тај програм на палу мора одбити, озбиљно га није могао узети — слушаони нису заплашили тог иначе по себи доста сувопарног предмета. Помогли су томе још и неки Рексови додаци том програму којима се публика слатко насмејала. За дражење живаца на смеј побринула се између осталог још и испрва „љубведостојна“, за тим, кад је из флегме изашла, права аспида, удовица Хене, коју је гђа Ружићка и одговарајућом маском и драстичном игром достојно заступала. И остале улоге, које су ту мање више све „благодарне“, са свим су одговарале и нарави и рутини појединих репрезентата. Једино Вајсенборн као није са свим за г. Добриновића. Већ смо на своме месту признали, да у г. Добриновићу имамо ваљана комичара. Већ је његова одмереност, непретеривање у игри похваљена била; то му се отети не да, али за улогу „швермера“ Вајсенборна није био створен: сваки покрет његов, сваки корак издавао га је, да се миче у регијонима, на које још није свикао. — Г. Рајковић имао је тога пута необично „срећно вече“; ни једног пасуса не беше у целој улози, што га није г. Рајковић прецизно знао обележити. У томе можда и лежи форс истога глумца, да и најмање ниансе удостојава своје пажње и труда, а при том ипак никад не малакше, него у том детаљирању остане конзеквентно све до краја. То је узрок да су гледаоци у њему некако сигурни, да имају вере у њ,

да никад не могу рећи: овај покрет, овај гест, овај нагласак није био на свом месту. У њега је спојен од природе раскошно подарени му дар са вољом, скоро одушевљењем за своју радњу, пак док то двоје у њему спојено остане, донде нико у ваљаност онога, што нам он пред очи изнаша, неће моћи посумњати. — Да гђа Рајковићка најивне улоге најбоље изводи, и о томе је довољано говорено, скоро дакле да не би нужно било констатовати, да је и швицарицу Олгу лепо одиграла. Довољно је даље само рећи, да је сликара Рекса играо г. Ружић, како, то се већ разуму. Гђа Л. Хаџићева била је добро расположена, а зна се, да располажај много доприноси природности и живости игре, те је тако и госпођица тог вечера била жива и играла је природно. Г. Зорић (Шел) био је добар полицај.

Лахкоћи дијалога користило је још и то, што је језик у игри гибак и леп. Неки „шлагери“, цитати из светог писма, Библије и т. д. сасвим су zgodно употребљени. Имали бисмо, додуше, замерити епитетима, које смо горе навели, али горе уједно показасмо добру страну једног епитета, а други извинисмо, те тако бисмо сад дошли у пролет.

У осталом само се можемо сложити са публиком, која је бурним изражавањем допадања свог управи позорној индиректно казала, да жели, да комад остане стално у репертоару; а ми бисмо препоручили управи, да публику послуша.

Г.

(Ромео и Јулија. Трагедија у 5 чинава, написао В. Шекспир, с енглеског превео др. Лаза Костић, за српску позорницу удесно А. Хаџић. Приказана у Новоме Саду 25. маја о. г.)

Ову трагедију, или боље рећи ову песму над песмама о љубави, у којој, као што Хајне вели, нису овај пар људи, већ у којој је сама љубав прави јунак, написао је Шекспир око године 1591. и то по једној епској песми А. Брука и по једној повели Бандела.

Да, љубав је прави јунак ове драме! „Јулија љуби први пут, и то с пуним здрављем и тела и душе. Она је пунољак, коју Ромео пред очима нашим с пољупцима отвара и која се тада у млађаној дивоти развија. Она није ни из светских, ни из духовних књига научила, шта је то: љубав; сунце јој то рече, а месец је сунчеве речи понављао, и по тим речима је срдашце њено, као одзив какав, говорило, кад је оно ноћу сама била и кад је држала, да је нико не слуша. Али Ромео је стојао под балконом и слушао њен разговор, и ухватио је за реч. Карактер јулијане љубави је истина и здравље.“

Гђа Рајковићка, ова даровита, вредна млада глумица, која је тај дан први пут Јулију приказала, решила је ову тешку задаћу тако мило и нежно, да је новосадска публика — *incredibile dictu* — бурно таштала, а грдан и леп пукет беше изненадно признавање, да је гђа Рајковићка ево и озбиљнијим и тежим улогама дорасла. И моменат, кад је из стакоцета испила течност, која ће је усавати, био је прилично добро изведен. Уз то долази још и њена пријатна појава и укусно одевање.

Г. Ружић, као Ромео, био је, као свагда, на месту свом. Кад гледиш Ружића како ватрено и одушевљено говори оне меке и нежне љубавне речи, мислиш у себи, е тако и

никако другаче није ни сам Ромео могао говорити — само на талијанском језику.

С похвалом и с одликовањем морамо споменути часну слику оца Лаврентија, кога је г. Рајковић с таквим тактом и с таквом оданошћу приказао, да се не би ни веће бине, него што је изша овде, постиделе, да имају таквог глумца.

Крајње је време, да на овом месту споменемо коју реч о овом глумачком пару, о г. Рајковићу и гђи Рајковићки. Од кад је позорно друштво овде, свагда читамо њихова имена с облигатним додатком „као гости.“ Ми држимо, да би наше друштво само добило, ако би се г. С. Рајковић и госпођа му, као прави чланови уврстили у нашу дружину. Ми овде јавно говоримо о њиховом ангажману, које је тим нужније постало, што ће наше друштво одласком тројице чланова јако ослабити. Такве снаге ваља што пре везати за наше позориште. Надамо се, да ће позоришна управа слушати на овај глас из публике.

Ваља нам још с похвалом споменути игру г. Добриновића (Меркуција), г. Марковића (Тибалда), гђу Ружићку (грофицу), г. Зорића (Капулета), гђу Ј. Поповићеву (докињу јулијину), и г. Бошковића (Бепволија). М.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

* (Молијер.) Жан Батист Поклен, прослављен под именом Молијера, под којим је изашао на радњу као глумак, и које је и као песник задржао, родио се у Паризу 15. јануара 1622, а умро је у истом месту 1673. Изашавши из народа, и из рана остављен сам себи, имао је Молијер прилике, да позна живот у опорој истинитости његовој, а људе онаке каки су. Отуда ненадмашна истинитост његових карактерских цртаца, отуда морална збиља, која је његовој комедији темељ, и која се вазда држи старинскога начела: „*Ridendo dicere verum*“ (смејући се рећи истину). Има нешто демократско у њему, (и ако се ради свога положаја морао издавати за хвалисавог лакрдијаша дворског) нешто демократско и револуционарно; јер од куда би се он иначе смео усудити, да господске пороке обасишће бесамртним подмехом, уз аристократију, као што је тадашња француска; да с онаком смелошћу облачи верозаконску притворну светињу уз побожношћу занесени двор, тако, да ће му се та смелост бројати за сва времена међу првим делима духа људског.

Свега је написао 32 комада. Најслабија је страна у Молијера изумевање, и познато је, колико он с те стране дугује талијанској народној комедији и шпанским позорним слеткама с једне, а Плаугу и Теренцију с друге стране, као год и старим француским баснама и Рабеле-у. Али и ако је он узимао грађу с тих страна, он је њу знао тако прерадити, да Французи имају потпуно право, што га називљу оцем своје комедије. Он је у опште за данашњи свет творац карактерске шаливе игре, т. ј. оне шаливе игре, у којој се тема тако изведе, да се супротне тачке показују кроз различите карактере тога комада. Његов „Тврдица“, (*L'avarage*), његов „Назови светац“ (Тартиф), његов „Грађанин племић“ (*Le bourgeois gentilhomme*) биће и остаће увек посгојане слике онаких људи, каки се под тим образинама исмевају.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕ ПОЛАСКА ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ НА ПУТ ПОСЛЕДЊА ПРЕДСТАВА.

34. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 1. ЈУНА 1877.

ПРВИ ПУТ:

ЕЈ, ЉУДИ, ШТО СЕ НЕ ЖЕНИТЕ!

ШАЉИВА ИГРА У 4 ЧИНА, ОД ЈУЛИЈА РОЗЕНА, ЗА СРПСКУ ПОЗОРИШНИЦУ ПРЕРАДИО А. ЈОВАНОВИЋ МУША.

О С О Б Е:

Сима Јагодић, богаташ	С. Рајковић.
Мара, жена му	Д. Ружићка.
Савка	Л. Хаџићева.
Јованка) кћери им	М. Рајковићка.
Мутибарићка, удовица	Ј. Поповићева.
Даринка, кћи јој	Љ. Зорићева.
Коста Звекић, трговац	Марковић.
Милева, жена му	С. Максимовићка.
Пера Луткић	Добриновић.
Никола Славнић, економ	Бошковић.
Гавра Максић, чиновник	Ружић.
Др. Петковић, лекар	Зорић.
Сока, куварица код Јагодића	Б. Хаџићева.
Јован, слуга код Петковића	Рајковић.
Кага, собарица код Звекића	*
	* * *

Збива се у лето на селу близу веће вароши у најновије време.

Г. М. МАКСИМОВИЋКА, некадашњи члан наше позоришне дружине, и Г. М. РАЈКОВИЋКА и г. С. РАЈКОВИЋ, пре тога чланови народног позоришта у Загребу, као гости.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.